

Asia: VN/1972/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Tampereen yliopiston mielestä on hyvä, että selonteosta järjestettiin lausuntokierros. Selonteko herätti pohtimaan, miten hyvin yliopiston omat kehittämistoimet jo vastaavat korkeakoulupoliittisiin tavoitteisiin, miltä osin ennalta varautuminen ei vielä riitä ja miten realistista selonteon mukaisen politiikan toteutuminen on.

Yliopisto pitää selonteossa esitettyä koulutuspolitiikkaa pääosin kannatettavana. On hyvä, että selonteko painottaa sivistystä, oikeutta oppia ja kasvaa. Toimintaympäristön muutosten vaikutuksia koulutusjärjestelmään on huomioitu hyvin.

Selonteossa olisi hyvä korostaa, että yliopistoissa korkealaatuisen koulutuksen edellytyksenä ja perustana on korkealaatuinen tutkimus, ja sen kiinteä yhteys opetukseen.

Selonteossa olevista asioista on puhuttu pitkään ja osa kehittämislinjauksista on jo toimeenpanovaiheessakin, esimerkiksi Tampereen yliopistossa.

Kommentit lukuun 2. Visio/tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

Ei kommentteja tähän lukuun.

Kommentit lukuun 3.1 Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

Tampereen yliopisto kannattaa kielitaitoa määrittävän lainsäädännön arvioimista ja uudistamista. Yhteiskunnan monimuotoistuminen edellyttää sitä. Erityisesti tulee arvioida hyvän suullisen ja kirjallisen kielitaidon sekä koulusivistyskielen määrittävät asetukset. Myös S2-opettajien kelpoisuusvaatimukset tulisi arvioida ja määrittellä. Nykyisin S2-opettajien kelpoisuutta ei säädetä erikseen, vaan S2-opettajilta vaaditaan äidinkielen ja kirjallisuuden aineenopettajan kelpoisuus.

Yliopisto ehdottaa, että lasten ja nuorten matematiikan ja luonnontieteiden taitojen kehittämistä vahvistetaan perusopetuksessa, koska muuten aloittajamäärän lisääminen luonnontieteellisen ja tekniikan alan korkeakoulutuksessa ei toteudu.

Kommentit lukuun 3.2 Toinen aste

Tampereen yliopisto kannattaa toisen asteen ja työelämän yhteistyön tiivistämistä. Yliopisto arvioi, että yhteistyö toisen asteen, korkeakoulujen ja työelämän kesken tuottaisi nuoria kiinnostavia näkymiä koulutuspoluista työelämään ja työelämässä.

Myös toisen asteen koulutuksessa matematiikan ja luonnontieteiden taitojen kehittämiseen on edelleen tarve.

Tampereen yliopisto kannattaa toisen asteen koulutuksen tueksi laadittavaa kansallista oppimisympäristöjen digitalisointia ja digitaalisia oppimiskäytäntöjä koskevaa strategiaa ja toimenpideohjelmia, mikä sisältää toimintakulttuuriin ja pedagogisen kehittämisen. Samalla on kuitenkin pidettävä huolta toisen asteen opettajien digipedagogisen ja opetusteknologisen osaamisen jatkuvasta kehittämisestä, jotta nuorten yhdenvertaisuus eri puolilla Suomea toteutuu.

Kommentit lukuun 3.3 Korkeakoulut

Tampereen yliopisto kannattaa osaamistason nostamista. Aloituspaikkojen ja sen myötä aloittajamäärän kasvattaminen on korkeakouluissa jo aloitettu.

Selonteossa olisi syytä ottaa kantaa lyhyttutkintojen asemaan koulutusjärjestelmässä. Niiden kehittämistä ja käyttöönoton mahdollisuutta tulisi harkita. Lyhyttutkintojen kehittäminen tulisi huomioida korkeakoulutettujen määrän nostamisen näkökulmasta sekä tutkintorakenteiden kehittämisen, joustavien kouluttautumismahdollisuuksien ja jatkuvan oppimisen kannalta.

Yliopisto kannattaa aloittajamäärän lisäämistä korkeakoulutuksessa vuoteen 2030 saakka ja sitä, että korkeakouluille osoitetaan lisäresurssit sitä varten. Laadun ja määrän tasapainon ylläpitäminen on tärkeää.

Yliopisto ehdottaa, että yliopistojen opiskelijavalintaa edelleen kehitetään erityisesti valintakokeiden osalta. Yliopisto näkee, että yleisiä korkeakouluvalmiuksia testaavia valintakokeita tulisi kehittää. Korkeakoulujen sisäänotto on Suomessa yksi OECD-maiden selektiivisimpiä (OECD 2019). Todistusvalintaa on viime vuosina lisätty, ja nykyisin yli 50 % yliopistoon hyväksytyistä valitaan

todistusvalinnalla. Valintakokeiden painoarvo on vähentynyt hyväksytyjä tarkasteltaessa. Käytännössä hakijat joutuvat edelleen valmistautumaan alakohtaisiin valintakokeisiin, monessa tapauksessa useisiin erilaisiin kokeisiin ennen kuin saavat todistusvalinnan tulokset. Valintakokeet ovat edelleen alakohtaisia, korostavat alakohtaista osaamista ja osaan kokeista tarvitaan erillistä ennakkovalmistautumista.

Yliopisto kannattaa ehdotusta siitä, että korkeakoulut nykyistä avoimemmin kuvaavat, mitä osaamista koulutuksessa aloittavilta edellytetään ja miksi tämä osaaminen on välttämätöntä. Korkeakoulutuksissa jo aloittaneetkin hyötyisivät tästä (vrt. esim. AHOT-menettelyt ja opintojen sujuva eteneminen).

Selonteko asettaa tavoitteeksi, että tutkinnon suorittaneista ulkomaalaisista opiskelijoista 75 % työllistyy suomalaisille työmarkkinoille. Tavoite on hyvä, mutta sen saavuttamiseksi ei riitä korkeakoulusektorin toimenpiteet. On tärkeää, että yhteiskunnan useat tahot tukevat kansainvälisten korkeakoulutettujen integroitumista suomalaiseen työelämään. Yliopistoihin tullaan yleensä tekemään toisen syklin tutkinto, minkä takia opiskeluaika Suomessa on lyhyt kotoutumiseen ja integroitumiseen. Tavoite edellyttää siis toteutuakseen poikkihallinnollista tahtoa ja systemaattisia toimenpiteitä. Pitää esimerkiksi löytää tapoja tukea yritysten ja muiden työnantajien kansainvälistä orientaatiota, uusien kielikäytäntöjen edistymistä ja sillä keinoin lisätä työnantajien kiinnostusta palkata kansainvälisiä osaajia töihin ja harjoittelijoiksi.

Yliopisto pitää tarpeellisena selvittää erilaisia vaihtoehtoja siihen, miten maahanmuuttajien valmentavaa koulutusta voitaisiin vahvistaa.

Ulkomaalaisten tutkinto-opiskelun tavoitteet ovat selontekoluonnoksessa hyvin maahanmuuttopainotteisia, ja kestävä kehityksen ja globaalin vastuun tavoitteet jäävät vähälle huomiolle.

Yliopisto kannattaa vahvasti koulutusvastuusääntelyn uudistamista. Korkeakoulut tarvitsevat nykyistä enemmän mahdollisuuksia päättää tutkintokoulutuksestaan. Koulutusvastuusääntely hidastaa koulustarjonnan kehittämistä.

Yliopisto pitää tärkeänä sitä, että epätarkoituksenmukaisen pitkiä koulutusputkia ja päällekkäistä kouluttautumista puretaan.

Tieteellinen jatkokoulutus jää vähälle huomiolle selonteossa. Yliopisto katsoo, että tohtoriopiskelijoiden merkitys ja yliopistojen tieteellinen jatkokoulutus suomalaisessa yhteiskunnassa ja osaamistason nostamisessa on tärkeää. Tätä voisi korostaa myös selonteossa.

Lisäksi yliopisto ehdottaa, että opetus- ja kulttuuriministeriö käynnistäisi toimenpiteitä, joilla ratkaistaan opetusmateriaalien tekijänoikeuksiin liittyvät haasteet. Digitaalisten oppimisympäristöjen kehittyessä haasteet todennäköisesti monimutkaistuvat. Selonteko asettaa kunnianhimoisen tavoitteen avoimen oppimisen ekosysteemistä. Korkeakoulut sekä opetus- ja kulttuuriministeriö ovat käynnistäneet Digivisio 2030 -hankkeen, jonka avulla ekosysteemiä kohti edetään.

TOIMINTAMALLIEN JA RAKENTEIDEN UUDISTAMINEN

Toimintaympäristön muutokset edellyttävät korkeakoulujen toimintamalleihin tulevina vuosina systeemistä muutosta. Myös rakenteiden uudelleen arviointia ja kehittämistä tarvitaan. Tampereen yliopisto pitää jo alkanutta kehityskulkua hyvänä. Suomeen on muodostunut useita korkeakoulukonserneja, jossa yliopistot ja ammattikorkeakoulut toimivat kiinteästi yhdessä varsinkin tukipalveluissa. Opetusyhteistyössä ja opetuksen sisältöjen uudistamisessa on paljon saavutettavaa. Myös korkeakoulusektorin yhteinen hanke Digivisio 2030 vie toimintamallien systeemistä muutosta eteenpäin. Yliopisto näkee tarpeellisen laajemman yhteiskunnallisen keskustelun kansallisesta korkeakoulututkintojen järjestelmästä.

Tampereen yliopiston näkemyksen mukaan erityisesti jatkuvan oppimisen uudistuksen kunnianhimoiset tavoitteet (Valtioneuvosto 2020:38) eivät toteudu pelkästään rakenteita ja hallintoa kehittämällä. Systeeminen muutos edellyttää ennen kaikkea yliopistokoulutuksen pedagogista uudistumista. Tämä pitää sisällään opetusmenetelmät ja joustavat opetuksen toteutustavat sekä kiinteän yhteistyön työelämän kanssa. Koulutuksen kehittämistyön tueksi tarvitaan myös tutkittua tietoa.

Jatkuvan oppimisen uudistuksen ohella yliopistojen on tulevina vuosina lisättävä merkittävästi tutkintoon johtavaa koulutusta ja kasvatettava tutkintomääriä. Vaateet ovat iso haaste yliopistoille ja niiden henkilöstölle, sillä opettaminen ja pedagogisen osaamisen kehittäminen eivät perinteisesti ole edesauttaneet akateemisella uralla meritoitumista.

Kommentit lukuun 3.4 Tiede ja tutkittu tieto

Tampereen yliopisto kannattaa tavoitetta tutkimus- ja kehittämismenojen pysyvästä kasvattamisesta 4 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Yliopisto korostaa julkisen rahoituksen merkitystä etenkin pitkäkestoisen perustutkimuksen voimavarana.

Selonteossa kansainvälisen yhteistyön rooli saa vähän huomiota, erityisesti EU-tasoinen yhteistyö. EU on mainittu lähinnä ilmasto- ja kiertotaloutta käsittelevässä osiossa. Se, miten Suomen tiede ja koulutuspolitiikka linkittyy EU:n tavoitteisiin, strategiseen kehittämiseen tai rahoitukseen näyttäisi

luonnoksesta puuttuvan. Erityisesti TKI-toiminnoissa ja tutkimuksessa kannattaisi pohtia, mikä on Suomen strategia EU:n suuntaan ja miten maksimoidaan rahoituksen, liikkuvuuden ym. hyödyt.

Tiedekasvatuksen ja tiedeviestinnän merkitys on tärkeä. Selonteon mukaan ”tiedekasvatuksen tavoitteena on syventää ja laajentaa kansalaisten ongelmanratkaisukykyä ja tieteen kehityksen ymmärtämistä”. Yliopisto esittää lauseen loppuosaksi muotoilua: ”...ja tieteen toimintatapojen, rakenteiden ja kehityksen ymmärtämistä”.

Kommentit lukuun 3.5 Vapaa sivistystyö

Ei kommentteja.

Kommentit lukuun 3.6 Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen

Ks. kommentit kohdassa 3.2.

Kommentit lukuun 3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö

Kasvatus- ja opetusalan yhteinen kaikki koulutusasteet kattava kehittämisfoorumi on tarpeellinen ja hyvä.

Kommentit lukuun 3.8 Taide- ja kulttuurikasvatus ja -opetus ja taiteen perusopetus

Ei kommentteja.

Kommentit lukuun 3.9 Opintotuki

Yliopisto kannattaa opintotuen rakenteen uudelleentarkastelua. Opintotuen sitominen alempaan ja ylempään korkeakoulututkintoon vaikuttaa yliopiston valmistumisprosesseihin ja on lisännyt ohjauksen tarvetta. Opintotukea on syytä kehittää niin, että se mahdollistaa nykyistä paremmin päätoimisen opiskelun ja opintojen edistymisen. Myös yliopistojen rahoitusmallissa tavoiteajassa valmistumisella on suuri merkitys.

Kommentit lukuun 3.10 Ruotsinkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet

Ei kommentteja.

Kommentit lukuun 3.11 Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut

Ei kommentteja tähän lukuun, ks. luku 3.3.

Kommentit lukuun 4. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat

Ei kommentteja.

Rauhala Pirjo-Liisa
Tampereen yliopisto